

Exchange Differences in Advance Payments in Foreign Currency Transactions under IFRS compared to Czech Accounting Requirements

Libor Vasek¹

¹ University of Economics, Prague
Faculty of Finance and Accounting, Department of Financial Accounting and Auditing
W. Churchill Sq. 4, 130 67 Prague, Czech Republic
E-mail: vasek@vse.cz

Abstract: *Transactions denominated in foreign currencies are common in economic behaviour of the most entities. Almost every business entity makes sometimes a transaction in other than local currency and lots of them on daily basis. As a consequence of foreign currency transactions entities shall recognise exchange differences in their profit or loss and they can have both positive and negative impact. Czech Accounting Act requires entities to record all transactions in accounting using CZK. However, IFRS work with functional currency. The paper provides analysis and discussion regarding differences in IFRS and Czech accounting in relation to foreign currency transactions when advance payments are used in economic transactions. The impact of differences is reflected in different measurement of assets/liabilities and profit or loss.*

Keywords: *IFRS, foreign currency transactions, IFRIC 22, foreign currency exchange differences*

JEL codes: M41

1 Úvod

Transakce realizované v cizí měně, ať již nákupy dlouhodobého majetku, prodeje zboží či služeb, čerpání úvěru aj. jsou běžnou součástí ekonomického chování většiny účetních jednotek. Téměř každý podnik někdy nějakou cizoměnovou transakci udělá. Důsledkem jsou přepočty do měny, v níž je vedeno účetnictví, a vznik kurzových rozdílů, které kladně nebo negativně ovlivňují výsledek hospodaření podniku. Účetnictví dle českých účetních předpisů je vedeno v Kč (§4, odst. 12, zákon o účetnictví) a všechny ostatní měny jsou považovány za Kč, zatímco účetní výkaznictví dle IFRS je postaveno na funkční měně (v níž má být ve své podstatě vedeno účetnictví), kterou je měna primárního ekonomického prostředí podniku, tj. měna, v níž se realizuje většina ekonomických transakcí (nákupy, prodej, půjčky atd.). Správná volba funkční měny má eliminovat vznik kurzových rozdílů. Všechny ostatní měny, které jsou měnou funkční, jsou považovány za měnu cizí a podnik musí činit cizoměnové přepočty, pokud v nich realizuje transakce. Pro přepočet přitom má být použit měnový kurz platný k okamžiku transakce, případně jeho aproximace v podobě např. průměrného měnového kurzu vymezeného období (např. měsíce). IFRS nemluví na rozdíl od českých účetních předpisů o pevných měnových kurzech a jejich použití pro účely IFRS může být až chybou (např. úvaha pevného měnového kurzu stanovená na počátku účetního období a používaná po celý rok, což české účetní předpisy umožňují).

2 Metodologie a zdrojové údaje

Důsledkem cizoměnových transakcí jsou také cizoměnové zůstatky aktiv a závazků v rozvaze (výkazu finanční situace) k rozvahovému dni, přičemž IFRS pro tyto účely rozlišuje tzv. peněžní a nepeněžní položky rozvahy. České účetní předpisy mluví více taxativně o tom, které položky rozvahy se vedou v české i cizí měně a dle nastavených pravidel se přepočítávají. Ne ve všech položkách, jak je uvažují české účetní předpisy a jak IFRS nastává průnik a lze spíše mluvit o tom, že české účetní předpisy mají rozsah přepočítávaných položek širší. Příkladem může být zálohová platba poskytnutá v souvislosti s nákupem výrobního zařízení (dlouhodobého majetku). Z ekonomického pohledu je to zajisté pohledávka pro podnik, který ji poskytl, protože mu tím vznikl nárok na dodání

výrobního stroje, případně v krajním případě nárok na vrácení zaplacené zálohy. Je to však pohledávka, která, je-li záloha uskutečněna v cizí měně, je předmětem kurzových přepočtů nebo ne? Ještě související otázka: „Je to pohledávka (položka), s níž je spojeno měnové (kurzové) riziko?“ Snad se všichni shodneme na tom, že když někomu poskytneme 1 000 EUR, aby nám protistrana do jednoho měsíce dodala stroj (hmotný majetek), tak nám nevzniká žádné kurzové riziko směrem k datu dodání od data poskytnutí zálohy, protože ten stroj nás stojí 27 200 Kč. Tolik totiž odešlo z bankovního účtu při poskytnutí zálohy po přepočtu měnovým kurzem k datu realizace transakce (27,20 Kč/EUR). IFRS s tím souhlasí a poskytnutou zálohu v zásadě vnímají jako tzv. nepeněžní položku rozvahy. České účetní předpisy jsou jiného názoru, považují poskytnutou zálohu za pohledávku a navádějí k přepočtu jejího zůstatku k okamžiku dodání stroje, případně k rozvahovému dni, tj. stroj bude oceněn ve výši 27 500 Kč, protože to byl kurz k datu jeho dodání (27,50 Kč/EUR). Není to ale divné, když nás fakticky opravdu stále 27 200 Kč a nic více. Jen umělým a dovolím si říci nesmyslným pravidlem (názorem) vyjádříme pořizovací cenu stroje vyšší (případně nižší). V českých účetních předpisech pohled na cizoměnové přepočty aktiv a závazků potřebují určitou revizi a snad k ní dojde v nadcházejících měsících, kdy se započaly práce na novém zákoně o účetnictví. Inspirací nám tedy mohou být IFRS a to nikoliv proto, že to jsou „IFRS“, ale protože jejich požadavky v tomto směru dávají z ekonomického pohledu smysl a reflektují obsah, zdali podnik má nebo nemá devizové riziko, a nikoliv formu, zdali jde nebo nejde o pohledávku. A příkladů by bylo možné uvádět více.

Ne všem však ten hlavní motiv IFRS zakomponovaný v IAS 21 *Dopad změn měnových kurzů* je zřejmý a zajisté se objevovaly podniky, které cizoměnové zůstatky zálohových plateb k rozvahovému dni přepočítávaly závěrkovým kurzem a v důsledku z nich oceňovaly vyplývající aktiva či závazky chybně (pro účely IFRS). Důvody mohou být různé a mezi nimi i třeba vliv lokálních účetních předpisů. Rozporuplnost v přístupech však nemohla být úplně zanedbatelná, protože IASB jakožto tvůrce IFRS přistoupila k vytvoření nové interpretace a dne 8. 12. 2016 byla vydána interpretace s označením IFRIC 22 *Cizoměnové transakce s uvážením zálohových plateb (Foreign Currency Transactions and Advance Consideration)*. Její účinnost je přitom povinná pro účetní období počínající 1. 1. 2018. Dřívější použití (např. již za účetní období 2017) je možné.

Interpretace poskytuje odpověď na pomyslnou otázku: „Jaký měnový kurz má být použit k přepočtu cizoměnové transakce a k vlastnímu ocenění aktiva, závazku, potažmo vyplývajícího nákladu či výnosu, dochází-li k zálohovým platbám?“ Interpretace je tak výkladem použití IAS 21 ve specifické situaci, kdy cizoměnovou transakcí (nákup dlouhodobého aktiva, zásob nebo služby v cizí měně, případně prodej obdobného) předchází zálohová platba.

3 Výsledky a diskuse

Řešení souvisí s vymezením již zmiňovaných peněžních a nepeněžních položek rozvahy. IAS 21 přitom definuje peněžní položky (tzv. *monetary items*) a všechna aktiva a závazky, které vymezení nenaplnují, se považují za položky nepeněžní (tzv. *non-monetary items*). Peněžními položkami jsou ta aktiva nebo závazky, s nimiž je spojeno právo získat (resp. povinnost dodat) pevné nebo určité množství peněz.

Jinými slovy peněžním aktivem je pohledávka za zákazníky, která se má v budoucnu se splatností zpeněžit, nakoupené dluhopisy, z nichž investorovi plynou peněžní toky – úroky a jistina, samotné peníze a další aktiva, v jejichž souvislosti nastane v budoucnu peněžní tok; a peněžním závazkem je závazek vůči dodavatelům, čerpaný úvěr, závazky vůči zaměstnancům a jiné závazky, v jejichž souvislosti nastane v budoucnu peněžní tok.

Nepeněžními položkami rozvahy jsou vcelku zřejmě dlouhodobá hmotná a nehmotná aktiva, zásoby, ale také nakoupené akcie (nemají jasně určitelný budoucí peněžní tok), poskytnuté nebo přijaté zálohy (jejich vypořádání bude spojeno s dodáním nebo poskytnutím aktiva/služby), stejně tak náklady nebo výnosy příštích období. Je zajímavé, jak české účetní předpisy rozlišují poskytnuté/přijaté zálohy a náklady/výnosy příštích období, zatímco IAS 21 v této souvislosti mluví obecně o tzv. *předplatbách (prepayments)*.

S tím rozlišením v českých účetních předpisech je spojen i odlišný přístup pro případné kurzové přepočty, zatímco v IFRS je přístup jednoznačný – zůstatky se nepřepočítávají, protože se jedná o nepeněžní položky. K rozvahovému dni jsou předmětem kurzového přepočtu tedy pouze ta aktiva a závazky, které naplňují vymezení peněžních položek. Zálohové platby jsou vnímány většinou jako zůstatky nepeněžní, protože není očekáváno vrácení peněz, ale naplnění související ekonomické transakce dodáním aktiva/služby.

Interpretace k tomu nově dodává následující. Je-li u cizoměnové transakce poskytováno dřívější plnění (záloha), které lze považovat za nepeněžní aktivum/závazek, je datem transakce pro určení okamžitého měnového kurzu k přepočtu cizoměnové transakce při prvotním zachycení dřívější datum z datumu prvotního zachycení nepeněžního aktiva (*non-monetary prepayment asset*) nebo závazku (*non-monetary deferred income liability*), tj. datum zálohové platby, nebo datumu, ke kterému je aktivum, náklad nebo výnos zachycen v účetních výkazech.

Z odrážek výše plyne tedy ocenění nakupovaného aktiva v hodnotě přepočtené kurzem k datu zálohové platby, která předchází vlastní dodání. Je-li transakce zachycena ve fázích (např. zálohová platba před dodáním a doplatek po dodání), datum transakce je stanoven pro každou fázi. V takovém případě je ocenění nakupovaného aktiva dáno součtem zálohové platby přepočtené kurzem k datu zálohy a doplatkem přepočteným kurzem k datu dodání. K datu dodání vznikne současně závazek, který je již peněžní položkou a směrem k datu zaplacení je podnik vystaven kurzovému riziku.

Ilustrace – Pořízení dlouhodobého majetku v cizí měně s uvážením zálohy

Společnost IFRS Holding, a.s. sestavuje účetní závěrku v souladu s IFRS a jako funkční měnu používá českou korunu (Kč). V průběhu roku 20X1 došlo k rozhodnutí pořídit novou výrobní linku a společnost poskytla svému obchodnímu partnerovi z Rakouska zálohu (50 % celkové pořizovací ceny) ve výši 100 tis. EUR v návaznosti na podpis smluvní dokumentace (měnový kurz k datu transakce je 27 Kč/EUR).

K rozvahovému dni (roční či mezitímní účetní závěrky) výrobní linka ještě není pořízena a společnost IFRS Holding, a.s. vykazuje stále zaplacenou zálohu ve výši 100 tis. EUR. Závěrkový kurz k rozvahovému dni činí 27,50 Kč/EUR. V následujícím roce dojde k dodání výrobní linky v celkové pořizovací ceně 200 tis. EUR (měnový kurz k datu transakce 27,20 Kč/EUR). Jeden měsíc po dodání výrobní linky je uhrazena zbývající část pořizovací ceny (měnový kurz 26,80 Kč/EUR).

Chronologické zachycení souvisejících skutečností v účetnictví / účetních výkazech

1. Společnost IFRS Holding, a.s. zachytí úhradu zálohy k datu transakce a pro přepočet použije měnový kurz Kč/EUR platný k datu transakce (tzv. okamžitý kurz).

Úhrada zálohy 100 tis. EUR při měnovém kurzu 27 Kč/EUR:

<i>MD Poskytnuté zálohy na pořízení strojů a zařízení</i>	2 700 000
<i>D Peníze</i>	2 700 000

2. K rozvahovému dni eviduje společnost IFRS Holding, a.s. zálohu ve výši 100 tis. EUR v historickém ocenění 2 700 tis. Kč. V této částce jsou zálohy zahrnuty do aktivní položky Pozemky, budovy a zařízení, resp. jsou v rozvaze vykázány jako součást celkového zůstatku položky Pozemky, budovy a zařízení. Žádný kurzový rozdíl z přepočtu této cizoměnové položky k rozvahovému dni nevzniká, protože ta poskytnutá záloha je nepeněžní položkou.
3. V dalším období dojde k fyzickému dodání výrobní linky a k jejímu zařazení do užívání. K okamžiku dodání a zajištění stavu pro následné užívání je výrobní linka účetně zachycena v rámci položek kategorie Pozemky, budovy a zařízení a to v historickém ocenění, které je dáno součtem historického ocenění v minulém období poskytnuté zálohy a historického ocenění zbývající částky (doplatku) aktuálně vzniklého závazku.

Pořízení výrobní linky, zúčtování zálohy a vznik závazku ve zbývající částce 100 tis. EUR při měnovém kurzu 27,20 Kč/EUR:

<i>MD Stroje a zařízení</i>	5 420 000
<i>D Poskytnuté zálohy na pořízení strojů a zařízení</i>	2 700 000
<i>D Obchodní závazky vedené v EUR</i>	2 720 000

4. Jeden měsíc po dodání výrobní linky je obchodní závazek z titulu dodání výrobní linky uhrazen. Z rozdílu mezi měnovým kurzem k datu vzniku závazku a měnovým kurzem k datu úhrady závazku vzniká kurzový rozdíl ovlivňující výsledek hospodaření příslušného období, protože obchodní závazek je peněžní položkou a ve svém důsledku je ovlivněn vývojem měnového kurzu.

Úhrada zbývajících závazku 100 tis. EUR při měnovém kurzu 26,80 Kč/EUR.

<i>MD Obchodní závazky vedené v EUR</i>	2 720 000
<i>D Peníze</i>	2 680 000
<i>D Kurzové zisky (uznané ve výsledku hospodaření)</i>	40 000

Tabulka 1 Srovnání dopadu zachycení dle IFRS a českých účetních předpisů

Účetní položka	IFRS	České účetní předpisy
Pořizovací cena	5 420 tis. Kč	5 440 tis. Kč
Kurzový rozdíl k rozvahovému dni (nerealizovaný)	-	50 tis. Kč (zisk)
Kurzový rozdíl k okamžiku zúčtování zálohy (nerealizovaný)	-	-30 tis. Kč (ztráta)
Ocenění závazku při prvotním zachycení	2 720 tis. Kč	2 720 tis. Kč
Kurzový rozdíl k okamžiku úhrady závazku (realizovaný)	40 tis. Kč (zisk)	40 tis. Kč (zisk)

Zdroj: Autor

Pořizovací cena výrobní linky dle českých účetních předpisů vychází z přepočtu celkové cizoměnové pořizovací ceny (200 tis. EUR) měnovým kurzem k datu dodání (27,2 Kč/EUR), proto 5 440 tis. Kč

Vzhledem k tomu, že původní záloha ve výši 100 tis. EUR byla uhrazena při měnovém kurzu (27 Kč/EUR), vyplývá z transakce kurzový zisk ve výši 20 tis. Kč (vycházející ze zvýšení účetní hodnoty aktiva) rozložený na přepočet k rozvahovému dni (kurzový zisk 50 tis. Kč) a k okamžiku zúčtování zálohy (kurzová ztráta 30 tis. Kč). Toto přecenění však není relevantní pro IFRS, které dle IFRIC 22 uváží pro ocenění pořizovací ceny součet přepočtené zálohy k datu úhrady a přepočteného doplatku k datu dodání. Výsledkem je hodnota 5 420 tis. Kč.

4 Závěr

Z výše uvedeného plyne rozdílnost mezi IFRS a českými účetními předpisy v kurzových přepočtech zálohových plateb, přičemž ne všichni si to uvědomují a ne všichni se chtějí těmito rozdíly zabývat při konverzi účetnictví zpracovaného dle českých účetních předpisů do účetní závěrky sestavené dle IFRS. Navíc řešení dle IFRS má větší ekonomický smysl. Proto lze jen doufat, že tento rozdíl a fakt neodůvodněných přepočtů zálohových plateb v českých účetních předpisech bude uvážěn při přípravě nového zákona a navazujících předpisů.

Každé nově vydané pravidlo má v sobě přechodné ustanovení, jak s ním naložit v první účetní závěrce. Účinnost, již zmíněná, je od 1. 1. 2018 a pro první použití IFRIC 22 poskytuje následující volbu. Interpretace se použije retrospektivně v souladu s IAS 8, tj. musí se přepracovat (přepočítat) zpětně všechny cizoměnové transakce, pokud podnik používal přístup neslučitelný s úpravou interpretace; nebo prospektivně na všechna

cizoměnová aktiva, náklady a výnosy v rozsahu interpretace, které jsou prvotně zachyceny k počátku (nebo později) období prvního použití (rok 2018) nebo k počátku předcházejícího období (rok 2017), za něž jsou prezentovány srovnatelné informace.

Lze očekávat, že podniky budou ve většině volit prospektivní přístup, neboť pro retrospektivní nebudou mít dostatek informací, případně bude zbytečně nákladný. Stačí jen uvážit dlouhodobý majetek pořízený před několika lety s uvážením zálohové platby, který je stále užíván a odpisován a ještě pár let bude. Pokud podnik tehdy používal pro přepočítání metodiku odlišnou od úpravy interpretace, ocenil odlišně dlouhodobý majetek a v důsledku i náklady v podobě odpisů. Při retrospektivním použití interpretace by měl být takový majetek opraven ve svém ocenění, stejně tak opraveny odpisy a stanovena jeho nová zůstatková hodnota v aktuální účetní závěrce. Kolik podniků takovou zpětnou aplikaci asi použije?

Příslušnost ke grantovému projektu

Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu „Ekonomické dopady implementace IFRS ve vybraných transitních ekonomikách“ registrovaného u Grantové agentury České republiky pod evidenčním číslem 15-01280S.

Zdroje

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších novelizací.

IAS 21. *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*. IASB, 2009.

IFRIC 22. *Foreign Currency Transactions and Advance Consideration*. IASB, 2016.